

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KURUMSAL YÖNETİM VE FİNANSAL PERFORMANS İLİŞKİSİ: TÜRKİYE VE KAZAKİSTAN ÖRNEĞİ

Gülizar KURT GÜMÜŞ¹

Yusuf GÜMÜŞ^{2*}

Işık ALTUNAL³

¹Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İzmir

²Dokuz Eylül Üniversitesi, S.Yazar, Reha Midilli Foça Turizm Fakültesi, İzmir

³Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, Kütahya

*E-Posta: yusuf.gumus@deu.edu.tr

Geliş Tarih/Received: 01.06.2017 Kabul Tarih/Accepted: 20.07.2017

Öz: Kurumsal yönetim özellikle 2000’li yıllardan sonra en çok konuşulan konulardan birisi olmuştur. Şirket skandalları ve yıkıcı finansal ve sosyal etkileri bunun temel nedenlerindedir. Bu çalışma, 2015 yılı itibariyle Türkiye ve Kazakistan’da faaliyet gösteren bankaların finansal performans ve kurumsal yönetim göstergeleri arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda, pek çok finansal performans ve kurumsal yönetim göstergesi arasında kuvvetli ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. İki ülkenin göstergeleri arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla yapılan t-testinin bulgularına göre de, özellikle finansal performans göstergeleri açısından Türk bankaları, Kazak bankalarından daha iyi konumdadır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Finansal Performans, Kazak Bankacılık Sistemi, Türk Bankacılık Sistemi

JEL Kodu: G34

THE RELATIONSHIP BETWEEN CORPORATE GOVERNANCE AND FINANCIAL PERFORMANCE IN BANKING SECTOR: TURKEY AND KAZAKHSTAN CASE

Abstract: Corporate governance is one of the commonly discussed subjects, especially after 2000s. Corporate scandals and their devastating financial and social effects are major reasons of that. This study analyzes the relationship between financial performance and corporate governance indicators of Turkish and Kazakh banks. As a result of correlation analysis, it is found that most of the financial performance and corporate governance indicators are highly

correlated. According to the results of t-test, which was conducted in order to indicate differences among indicators of two countries; Turkish banks are in a better position than Kazakh banks especially in terms of financial performance indicators.

Keywords: Corporate Governance, Financial Performance, Kazakh Banking System, Turkish Banking System

JEL Code: G34

1. GİRİŞ

Finansal piyasalardaki sermaye hareketlerinin artması ve yatırımcıların tercih yaparken dikkat edeceği unsurların çeşitlenmesi nedeniyle; yatırımcılar yatırım yapacakları şirketlerin finansal tablolarının yanı sıra yönetim kalitesiyle de ilgilenmeye başlamıştır. Bunun doğal sonucu olarak çok sayıda ülkede kurumsal yönetim endeksleri borsa endeksleri kapsamında yer almaya başlamıştır. Etkili bir kurumsal yönetim yapısına sahip olan işletmelerin çevresine sağlayacağı faydaların yanı sıra, finansal yapısına da fayda sağlaması beklenmektedir. Bu beklentiden dolayı çalışmada kurumsal yönetim anlayışının bankaların finansal yapısı üzerindeki etkileri araştırılmış ve bu etkilerin sonuçları Türk ve Kazak bankaları üzerinde karşılaştırma yapılarak değerlendirilmiştir.

Kurumsal yönetim anlayışı işletmelerin büyümesi, uluslararasılaşması ve işlemlerinin daha karmaşık hale gelmesi nedeniyle işlerin verimli bir şekilde yapılamamasının sonucunda ortaya çıkan bir kavramdır. Kurumsal yönetim, işletmenin ortaklarıyla ilişkilerini düzenleyen sistemler topluluğu olarak tanımlanmaktadır (Aysan, 2007: 18). Kurumsal yönetim; işletme faaliyetlerinin ilgili taraflara olan sorumluluklarının bilincinde olarak, işletme değerini koruyan, verimliliğini artıran, işletme ortakları, çalışanları ve yöneticilerinin planladıkları hedeflere ulaşmasını sağlayan bir anlayış bütünü olarak da ifade edilmektedir (Dinç ve Abdioğlu, 2009:157). Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği'ne (TÜSİAD) göre ise kurumsal yönetim, anonim şirket yönetiminin düzenlenmesidir (TUSİAD, 2002: 9). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) tanımına bakıldığında, kurumsal yönetimin işletmelerin kontrol edildiği ve yönlendirildiği bir sistem olarak ifade edildiği görülmektedir (www. stats.oecd.org, 2016). Uluslararası alanda yaşanan krizlerin, işletme ve muhasebe skandallarının arkasında yatan en önemli nedenlerden birisi kamunun ve özel sektörün kurumsal yönetim politikalarının yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır (Kurnaz ve Çetinoğlu, 2010: 19). Dünyada yaşanan finansal krizler ve şirket iflaslarının sonucu olarak kurumsal yönetim ilkeleri şirket yönetiminde kullanılmaya başlanmıştır. Şirketlerin kötü yönetimine son vermek ve daha iyi performans göstermesini sağlamak amacıyla kurumsal yönetim alanında çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Cebeci ve Özbilgin, 2015: 49). Kurumsal yönetim anlayışının benimsenmesinde; ortaklık yönetimindeki başarısızlıklar, suistimaller, finansal krizler, özel sektörün artan rolü ve şirket skandalları gibi nedenler etkili olmuştur (Dinç ve Abdioğlu, 2009:157).

Yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkarılan kurumsal yönetim anlayışını, uluslararası alanda benimsetmek amacıyla OECD tarafından kurumsal yönetim ilkeleri yayınlanmıştır. Bu ilkelerin oluşturulmasında İngiltere'de hazırlanan "Cadbury Raporu" esas alınmıştır (Atamer, 2009: 9).

Türkiye'de ise kurumsal yönetim ilk kez TÜSİAD tarafından gündeme alınmış ve Aralık 2002'de "Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulu Yapısı ve İşleyişi" ismiyle raporlaştırılmıştır. Sonraları Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD) tarafından yapılan eğitim ve araştırmalarla yaygınlaştırılarak 2003 yılında Sermaye Piyasası Kurulu

tarafından “Kurumsal Yönetim İlkeleri” yayınlanmış ve 2005 yılında tekrar revize edilmiştir (Pamukçu, 2011: 137).

Söz konusu ilkeler; Pay sahipleri ilkesi, Menfaat sahipleri ilkesi, Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık İlkesi ve Yönetim Kurulu İlkesi olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır (www.spk.gov.tr, 2016).

Yönetim kurulu ve kurumsal yönetim ilişkisine bakıldığında, işletmelerde pay sahibi olan kişilerin tamamının şirket yönetiminde bulunamayacağından dolayı işletmeler pay sahibi tarafından vekalet ilişkisiyle görevlendirilen yönetim kurullarınca yönetilmektedir (Ülgen ve Mirze, 2007: 430). Ancak yönetim kurulları, pay sahiplerinin çıkarlarını dikkate almaksızın kendi çıkarlarına göre işletmeyi yönetebilmektedir. Vekalet teorisi adı verilen bu problem durumu kurumsal yönetim ile tüm paydaş kesimler arasındaki çıkarların eşit paydaş toplanmasıyla mümkün olmaktadır. Bu nedenle kurumsal yönetim anlayışı aracılık problemini ortadan kaldırdığı gibi işletme üst yönetimi ile çalışanlar, paydaşlar, tedarikçiler ve müşteriler gibi grupları da kapsayarak daha şeffaf bir yönetim sağlamaktadır. Kurumsal yönetim ilkeleri gerek ulusal gerekse de uluslararası işletmecilik anlayışında kendisine yer bulmaya başlayan ve en az finansal performans kadar da göz önünde bulundurulmaya çalışılan bir ilkeler bütünüdür (Turan ve Bayyurt, 2013: 29).

Özetle kurumsal yönetim genel anlamda, işletmenin yönetim faaliyetlerinin bir ekip tarafından yürütülmesi anlamına gelmektedir. Yapılan çalışmalar, kurumsal yönetim uygulamalarının yabancı yatırımcılar tarafından işletmenin finansal performansı kadar önemli bulunduğunu göstermektedir. Genel itibarıyla literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde iyi bir kurumsal yönetimin iyi bir performans getirdiği ve işletmeyi olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Çalışmanın literatürden farkı, iki ülkenin kurumsal yönetim ve finansal performans ilişkisini araştırmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmada 2015 yılı itibarıyla Türkiye’de ve Kazakistan’da faaliyet gösteren bankalar incelenmiştir. Veriler incelenen firmaların yıllık faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Kazakistan borsasında henüz kurumsal yönetim endeksi oluşturulmadığından dolayı kurumsal yönetimi temsil eden değişkenler kullanılmıştır. Literatürde kurumsal yönetim için kullanılan değişkenler incelendiğinde, yönetim kurulunun yapısı (bağımsız yönetici sayısı ve/veya oranı), yönetim kurulu başkanının aynı zamanda CEO (Genel Müdür) olması, yönetim kurulu toplantı sayısı, yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu üyelerinin sahip oldukları ortaklık payı gibi değişkenler kullanıldığı görülmektedir. Finansal Performans açısından literatürde sıkça kullanılan değişkenler ise, finansal oranlar, varlık kalitesi, toplam varlık büyüklüğü, Z Skoru, sermaye yeterlilik oranı ve piyasa değerlerini ifade eden Tobin Q değeri, fiyat kazanç oranıdır. Çalışmada sadece Kazakistan’da ve Türkiye’de faaliyet gösteren bankalar ele alınarak kurumsal yönetim ve finansal performans ilişkisi araştırılmaya çalışılmıştır. İleriki çalışmalar için tüm Afro Avrasya bölgesi genelindeki ülkelerin kurumlarının dahil edilmesi ve aynı zamanda yıllar itibarıyla de karşılaştırma yapılması önerilmektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Kurumsal yönetim- performans ilişkisini ele alan, çok sayıda çalışma yapılmış ve farklı sonuçlar elde edilmiştir. Kurumsal yönetim standartları aynı olsa bile, her ülkede kurumsal yönetim anlayışının farklı olmasından dolayı araştırmalarda da farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmanın literatür taraması bölümünde, Türkiye ve Kazakistan’da yapılan, kurumsal yönetim ve firma performansı ilişkisini inceleyen çalışmalara yer verilmiştir. İncelenen çalışmalar Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1: Literatür Taraması

Yazar adı	Yöntem	Çalışmanın Kapsamı	Finansal Performans Göstergeleri			Kurumsal Yönetim Değişkenleri			
			Finansal Oranlar	Piyasa Temelli Oranlar	Diğer Performans Göstergeleri	Yönetim Kurulu (YK) Değişkenleri	Sahiplik Yapısı Değişkenleri	Diğer Ekonomik Göstergeler	SONUÇ
Aygün ve İç, 2010	Regresyon analizi, Korelasyon ve T Testi	2006-2007 IMKB'de işlem gören 183 firma	Varlık Karlılığı, Özsermaye Karlılığı, Finansal Kaldıraç Oranı,	Tobin Q	Şirket Büyüklükleri	YK büyüklüğü, CEO/Başkan İkiligi	-	Firma Yaşı	CEO/Başkan İkiligi ile Varlık K. ve Tobin Q değeri arasında negatif bir ilişki, YK büyüklüğü ile Varlık büyüklüğü arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir.
Aygün vd. , 2010	Regresyon ve Korelasyon analizi	2006-2008 arası IMKB'de işlem gören 12 banka	Aktif Karlılığı	Tobin Q	Krediler, Varlık Büyüklüğü, Risk Göstergeleri, Faaliyet Giderleri,	YK büyüklüğü	-	Firma Yaşı	Karlılık ile YK büyüklüğü arasında negatif, Tobin Q değeri ile YK büyüklüğü arasında pozitif, Karlılık ile Halka Açıklık arasında pozitif, Risk Göstergeleri ile Performans arasında negatif bir ilişki tespit etmiştir.
Şengül vd., 2011	T-Testi	2009 Yılı Kurumsal Yönetim Endeksine kayıtlı 24 firma	Varlık Karlılığı, Özsermaye Karlılığı, Hisse Başlı Kazanç	Fiyat Kazanç Oranı	Hisse senedi getirisi	YK üye sayısı, YK kadın, erkek üye sayısı, YK bağımsız üye sayısı, YK icracı üye sayısı, CEO/Başkan ikiligi	-	Komite sayısı, Komite Başkanlarının/Başkanının bağımsız olup olmaması	Denetim komitesi ve KY komitesine sahip olan işletmelerin hisse senedi getirilerinin daha yüksek olduğu komite başkanlarının tümü bağımsız olan işletmelerin VGO ve ÖGO komite başkanlarından herhangi biri bağımsız olmayan işletmelerden daha düşük olduğu YK bağımsız üye olan işletmelerin VGO ve Özkaynak ÖGO YK bağımsız üye olmayan işletmelerden daha düşük olduğu tespit edilmiştir.
Yıldız ve Doğan, 2012	Regresyon analizi, Korelasyon ve T Testi	2009-2010 Menkul kıymet yatırım ortaklıklarını incelemiştir.	Aktif Karlılığı, Özsermaye Karlılığı	Tobin Q	-	YK Büyüklüğü, CEO/Başkan İkiligi	-	Firma Yaşı	CEO/Başkan İkiligi ile Aktif K., Özsermaye K. ve Tobin Q değeri arasında pozitif bir ilişki, YK büyüklüğü ile Varlık K., Özsermaye K. Arasında negatif bir ilişki tespit etmiştir.

Tablo 1(Devamı): Literatür Taraması

Yazar adı	Yöntem	Çalışmanın Kapsamı	Finansal Performans Göstergeleri			Kurumsal Yönetim Değişkenleri			
			Finansal Oranlar	Piyasa Temelli Oranlar	Diğer Performans Göstergeleri	Yönetim Kurulu (YK) Değişkenleri	Sahiplik Yapısı Değişkenleri	Diğer Ekonomik Göstergeler	SONUÇ
Beycan,2013	Panel veri analizi	BIST'te kayıtlı 20 Banka	Aktif Karlılığı, Özsermaye Karlılığı,	-	Sermaye yeterlilik Oranı, Varlık Kalitesi	YK üye sayısı, YK Bağımsız üye sayısı, YK toplantı sayısı	Halka Açıklık Oranı, En büyük hissedarın pay oranı, en büyük üç hissedarın pay oranı,	Toplam Kontrol Oranı, Genel Kurula Katılım Oranı, Genel Kurulu Hâkimiyet Oranı	Halka açıklık oranını, YK üye sayısı ve toplantı sayısı ile aktif karl. arasında pozitif, En büyük üç hissedarın payı ile aktif k. arasında negatif, Özsermaye k. ile bağ. üye sayısı arasında pozitif, varlık kalitesi ile YK üye sayısı, bağ. üye sayısı, en büyük üç hissedarın payı ile pozitif, YK toplantı sayısı ile negatif bir ilişki tespit etmiştir.
Turan ve Bayyurt, 2013	Panel regresyon analizi	2008-2011 İmalat Sektörü	Aktif K., Net Kar Marjı, Özsermaye Karlılığı,	Piyasa değeri/Defter Değeri	-	YK Üye Sayısı, YK Bağımsız üye sayısı	En Büyük Ortağın Sermaye Payı, Halka Açıklık Oranı, Sermayedeki Yabancı Payı	Denetim Kurulu Üye Sayısı	YK üye sayısı, Denetim Kurulu üye sayısı ve Bağımsız üye sayısının performansı ile pozitif, en büyük ortağın payı ve halka açıklık oranı ile performans arasında negatif bir ilişki tespit etmiştir.
Aghabaki, 2014	FVFM ve Panel veri analizi	2008-2012 IMKB'de işlem gören şirketler	Özkaynak Karlılığı, Finansal Kaldıraç Oranı,	Tobin Q	Şirket Büyüklükleri	Yönetim Kurulu Endeksi	Pay sahipleri ve menfaat sahipleri endeksi	Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık endeksi	Kurumsal yön. endeksinin özkaynak karlılığını pozitif etkilediği, Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık endeksinin hisse senedi getiri oranını negatif etkilediği ve şirket büyüklüğünü pozitif etkilediğini tespit etmiştir.
Moldasheva, 2015	Çoklu regresyon analizi, panel veri analizi	2008-2013 arası Kazakistan'da mali sektörde faaliyet gösteren şirketler	Borçlanma oranı, Varlık getirisi, Özkaynak Getirisi, Sermaye yoğunluğu, net faiz geliri/faaliyet geliri,	Tobin Q	Şirket Büyüklüğü, Z Skoru, Varlık Kalitesi, büyüme oranı, özel krediler, sermaye piyasası kapitilasyonu	YK üye sayısı, YK bağımsız üye oranı, CEO/Başkan ikiliği	Kurumsal sahiplik, Yönetimsel sahiplik ve Özel Yatırımcı ortaklığı	Firmanın yaşı	Fin. Kal. oranı ile YK bağımsız üye sayısı arasında pozitif, Özel yatırımcıların hissesi ile Fin.Kal.oranı arasında negatif, Bankaların YK üyelerinin ort. payı ile Tobin Q, Varlık getirisi ve Özkaynak getirisi negatif bir ilişki, Tobin Q ile Net faiz geliri/Faaliyet Geliri arasında negatif, YK üyelerinin ortaklık payı ile Z skoru pozitif, Varlık kalitesi negatif ilişki tespit etmiştir. Ayrıca borç yoğunluğu ile risk arasında negatif ilişki tespit etmiştir.
Zhussupova vd., 2016	Korelasyon ve Regresyon analizi	2012-2015 arası Kazakistan'da faaliyet gösteren en büyük 20 şirket	Varlık Karlılığı, Özsermaye Karlılığı, Satış Karlılığı	-	Şirket Büyüklüğü	YK üye sayısı, YK bağımsız üye Sayısı, İcracı YK üye sayısı	İcracı üyelerinin ortaklık payı	Aile şirketi sayısı	Varlık karlılığı ve Özsermaye karlılığı ile İcracı YK üye sayısı arasında negatif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Görüldüğü gibi Türkiye'deki halka açık veya kapalı şirketler üzerinde farklı sektörlerde, farklı değişkenlerle farklı sonuçlar elde edilmiştir. Genel eğilim incelendiğinde kurumsal yönetim değişkenlerinin firma performansını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Kazakistan'da kurumsal yönetim değişkenleri ve firma performansı arasındaki ilişkiyi inceleyen en kapsamlı çalışmanın 2015 yılında Moldasheva tarafından yapılan çalışma olduğu tespit edilmiştir. Onun dışında Kazakistan'daki bankaların kurumsal yönetim değişkenleri ile firma performansını inceleyen pek fazla çalışmaya rastlanılmamıştır.

3. TÜRK VE KAZAK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN FİNANSAL DURUMU

Kazakistan 2015 yılı toplam nüfusu 17.540.000, toplam milli geliri 184,4 milyar dolar ve yıllık büyümesi %1,2 olan bir Asya ülkesidir. Türkiye ise 2015 yılı itibariyle 78.670.000 toplam nüfusa sahip, milli geliri 718,2 milyar dolar ve yıllık büyüme oranı %4 olan bir Avrasya ülkesidir (www.worldbank.org, 2016).

Kazakistan ekonomisinin genel itibariyle görünümü incelendiğinde; yüksek enflasyon, ihracat mallarının fiyatlarının düşmesi, iflas tehdidi altındaki finansal kurumların sayısının artması, hükümet tarafından yeni düzenlemelerin yapılıyor olması, finans sektörünün büyümesi, sektöre yeni girişlerin olması ve rekabetin artması gibi durumlar gözlenmektedir (Şahin, 2011: 330). Kazak bankacılık sistemine bakıldığında ise; finans sisteminin yeniden yapılandırılması, sektörde yaşaması mümkün olmayan ve uluslararası sermaye gerekliliklerini yerine getiremeyen bankaların piyasaya girmesi, özel sektörün gelişiminin yavaşlığı, yatırım sektörünün bankacılık reformlarıyla eşgüdümlü biçimde yapılandırılmaması, eğitilmiş ve tecrübeli personel eksikliği, zayıf bir enformasyon ve muhasebe kayıt sistemi, finansal aracılıkta yetersiz kalınması ve tasarruf oranının ve tasarrufların ülke içindeki bankalarda tutulma düzeyinin düşük olması sorunları göze çarpmaktadır (Ordabayeva, 2007: 4).

Kurumsal yönetime uyum konusunda Kazakistan'ın %63'lük bir orana sahip olduğu bilinmektedir. Son yapılan çalışmalar Kazakistan'ın Kamuyu Aydınlatma, Şeffaflık ve Yönetim Kurulunun Sorumluluğu alanında daha az uyumlu olduğunu göstermiştir (Johannesson vd, 2012: 234). Özellikle yönetim kurulu, kurulun yapısı, CEO/Başkan ikiliği, sahiplik yapısı gibi kurumsal yönetim değişkenleri Kazak finans şirketlerinin karar ve faaliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Kazakistan, Rusya ve diğer Sovyet Rusya sonrası ülkelerdeki gibi yüksek mülkiyet yoğunluğuna sahiptir ve şeffaflık açısından son derece düşük yapıdadır. Kazakistan Borsası'na kayıtlı finansal kurumlar da yüksek mülkiyet yoğunluğuna sahiptir (Moldasheva, 2015: 1-2).

Dünya Ekonomik Forumu'nun yapmış olduğu küresel rekabet raporuna göre 2013-2014 yılları için finansal piyasa gelişmişliği açısından Kazakistan 148 ülkeden 103. sırada yer alarak, bankaların sağlamlığı konusunda iyi bir performans sergileyememiştir. Küresel rekabet sıralamasında ise 50. sıradadır. 2016-2017 yılına gelindiğinde ise finansal piyasa gelişmişliği açısından 104. sırada, küresel rekabetlilik sıralamasında 53. sırada olduğu görülmektedir. Türkiye açısından bakıldığında 2013-2014 yılında finansal piyasa gelişimi açısından dünya ülkeleri arasında 50. sırada olduğu ve 2016 yılında ise 82. sıraya gerilediği, ayrıca 2016-2017 yılları için küresel rekabetlilik sıralamasında 55. sırada olduğu görülmektedir (www3.weforum.org, 2016).

Bankacılık sektörlerine yakından bakıldığında, Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre 2017 yılı itibariyle Türkiye'de 3 adet kamu sermayeli mevduat bankası, 9 adet özel sermayeli mevduat bankası, bir adet TMSF'ye devreden banka, 21 adet yabancı sermayeli mevduat bankası ve 13 adet kalkınma ve yatırım bankası olmak üzere toplam 47 bankanın faaliyet gösterdiği görülmektedir. BDDK'nın Aralık 2016 Türk Bankacılık Sektörü Temel

Göstergeleri Raporu'na göre ayrıca, 5 adet de katılım bankası bulunmaktadır. Tablo 2'de Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların ayrıntılı listesi ile şube ve çalışan sayıları yer almaktadır. Özel sermayeli mevduat bankalarının en fazla şube ve çalışan sayısına sahip oldukları dikkat çekmektedir.

Tablo 2: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bankalar

	Banka Sayısı	Şube Sayısı*	Çalışan Sayısı		Banka Sayısı	Şube Sayısı*	Çalışan Sayısı
Sektör Toplamı	47	10.781	196.699	Yabancı Sermayeli Bankalar	21	2.905	59.804
Mevduat Bankaları	34	10.740	191.363	Alternatifbank A.Ş.		53	928
				Arap Türk Bankası A.Ş.		7	288
Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	3	3.702	57.586	Bank Mellat		3	50
				Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.		1	70
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.		1.814	25.015	Burgan Bank A.Ş.		49	994
Türkiye Halk Bankası A.Ş.		964	16.956	Citibank A.Ş.		8	468
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.		924	15.615	Denizbank A.Ş.		694	12.938
				Deutsche Bank A.Ş.		1	121
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	9	4.132	73.742	Finans Bank A.Ş.		630	12.451
				Habib Bank Limited		1	16
Adabank A.Ş.		1	29	HSBC Bank A.Ş.		90	3.188
Akbank T.A.Ş.		841	13.843	ICBC Turkey Bank A.Ş.		44	809
Anadolubank A.Ş.		106	1.784	ING Bank A.Ş.		268	5.284
Fibabanka A.Ş.		73	1.488	Intesa Sanpaolo S.p.A.		1	29
Şekerbank T.A.Ş.		273	3.611	JPMorgan Chase Bank N.A.		1	56
Turkish Bank A.Ş.		13	225	Odea Bank A.Ş.		50	1.681
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.		515	9.640	Rabobank A.Ş.		1	34
Türkiye İş Bankası A.Ş.		1.374	24.756	Société Générale (SA)		1	65
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.		936	18.366	The Royal Bank of Scotland Plc.		1	37
				Turkland Bank A.Ş.		33	608
Tas.Mevd.Sig. Fon.Devr. Bankalar	1	1	231	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.		968	19.689
Birleşik Fon Bankası A.Ş.		1	231	Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	41	5.336
				Aktif Yatırım Bankası A.Ş.		7	666
				BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.		1	92
				Diler Yatırım Bankası A.Ş.		1	19
				GSD Yatırım Bankası A.Ş.		1	28
				İller Bankası A.Ş.		19	2.532
				İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.		1	261
				Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.		1	34
				Nurol Yatırım Bankası A.Ş.		1	42
				Pasha Yatırım Bankası A.Ş.		1	39
				Standard Chartered Yatırım Bankası Türk A.Ş.		1	32
				Türk Eximbank		3	631
				Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.		1	603
				Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.		3	357

*Yurtiçi ve yurtdışı şube sayıları toplamından oluşmaktadır.

Kaynak: www.tbb.org.tr (erişim tarihi: 07.03.2017)

Türk bankalarının varlık büyüklüklerine bakıldığında Aralık 2016 itibariyle toplam aktif büyüklüğünün bir önceki çeyreğe göre % 7,8 artarak 2,7 Trilyon TL olduğu, buna karşılık toplam kredilerin ise 1,7 Trilyon TL olduğu tespit edilmiştir (www.bddk.org.tr, 2016).

Kazakistan'daki bankacılık sektörü incelendiğinde ise iki aşamalı bir yapılanmanın olduğu görülmektedir. Kazakistan milli bankası birinci aşamada olan en üst düzeydeki bankayı temsil etmektedir. Özel sektöre ait diğer bankalar ise ikinci kademe bankalar olarak ifade

edilmektedir. 2015 yılı sonu itibariyle 1 devlet bankası (%100 devlet sermayeli), 16 yabancı banka temsilciliği, 13 iştirak bankası ve 5 diğer banka olmak üzere toplamda 35 banka mevcuttur. Bunların toplam temsilciliklerinin sayısı ise 346 olarak bilinmektedir (Report of the National Bank of the Republic of Kazakhstan, 2016). Tablo 3’de 2016 yılı itibariyle faaliyette olan bankaların listesi verilmektedir.

Tablo 3: Kazakistan’da Faaliyet Gösteren Bankalar

1. "Kazkommertsbank", JSC	13. SB "Alfa-bank", JSC	25. "Shinhan Bank Kazakhstan", JSC
"Halyk Bank Kazakhstan", JSC	14. "ATFBank", JSC	26. "Zaman-Bank", JSC*
3. "Tsesnabank", JSC	15. "Citibank Kazakhstan", JSC	27. SB "National Bank of Pakistan" in Kazakhstan, JSC
4. SB Sberbank of Russia, JSC	16. "Nurbank", JSC	28. "Al-Hilal" Islamic Bank", JSC
5. "Bank CenterCredit", JSC	17. "AsiaCreditBank", JSC	29. SB "Kazakhstan-Ziraat International Bank", JSC
6. "KASPI BANK", JSC	18. Subsidiary JSC Bank VTB (Kazakhstan)	30. "Bank Kassa Nova", JSC
7. "Eurasian Bank", JSC	19. "Qazaq Banki", JSC	31. SB "Bank of China in Kazakhstan", JSC
8. "ForteBank", JSC	20. «Altyn Bank», JSC (SB of JSC «Halyk Bank»)	32. SB "RBS (Kazakhstan)", JSC
9. "RBK Bank", JSC	21. SB "Bank Home Credit ", JSC	33. "Commercial and Industrial Bank of China in Almaty", JSC
10. "Delta Bank", JSC	22. "KazInvestBank", JSC	34. "BankPozitiv Kazakhstan (Subsidiary bank of Bank Hapoalim B.M.)", JSC
11. "Bank of Astana", JSC	23. "Capital Bank Kazakhstan", JSC	35. SB «Punjab National Bank-Kazakhstan», JSC
12. "Housing Construction Savings Bank of Kazakhstan", JSC	24. "Eximbank Kazakhstan", JSC	

Kaynak: <http://www.nationalbank.kz>, 2016

Kazakistan'da bankacılık sistemi, diğer Orta Asya ülkelerine kıyasla daha gelişmiştir. Bağımsızlığın kazanılmasından sonra, Dünya Bankası ve Uluslararası Finans Kurumu gibi kuruluşların da mali desteği ile bankacılık sistemi yeniden düzenlenmiştir. Yeni sistemde, Alman bankacılık sistemi model alınmış olmakla birlikte, ülkenin kendi koşullarına uygun bir bankacılık sistemi geliştirilmiştir. Ticari bankaların sermayelerinin önemli bir bölümünü, Merkez Bankası'ndan alınan krediler oluşturmaktadır. Kredi faiz oranları, bankalar tarafından serbestçe belirlenebilmektedir (Kara ve Yeşilot, 2010: 184). Kazak bankaları, finansal sistemi geliştirmek için kredi portföyünü daha aktif hale getirmeyi ve kredi kalitesini artırmak için de batık kredi oranlarını 2013 yılında % 20, 2014 yılında % 15 ve 2016 yılında da % 10 olarak belirlemiştir (Moldasheva, 2015:3). Kazakistan finansal sistemini geliştirmek adına bankaların kredi portföyünün daha aktif olması ve kalitesini arttırmak amacıyla 2013 yılında %20, 2014 yılında %15 olan takipteki kredi oranı 1 Ocak 2016 tarihi itibariyle %10 olarak belirlemiştir (Moldasheva, 2015:3). Merkez Bankası raporuna göre (2016); 2010 yılında 11,6 trilyon KZT (Kazak Tengesi) olan bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü 2016 yılının başında 23,8 trilyon KZT'ye, 9,6 trilyon KZT olan kredi hacmi ise 15,6 trilyon KZT'ye yükselmiştir.

4.ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu kısımda araştırmanın amacı, yöntemi, değişkenler ve hipotezler üzerinde durulacaktır.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışma, Türkiye ve Kazakistan bankalarının kurumsal yönetim ve finansal performansı ilişkilerini incelemeyi ve Türkiye ve Kazakistan bankacılık sektörünü finansal performans ve kurumsal yönetim düzeyi açısından karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, incelemeye konu olan bankalara ait kurumsal yönetimi temsil eden değişkenler alınarak; bankaların finansal performansları ile karşılaştırılmıştır.

Kurumsal yönetim ilkeleri göz önüne alınarak yönetim kurulu yapısı ile ilgili bir takım göstergeler (proxy) değişkenler belirlenmiştir. Bunlar literatürde sıkça yer alan, yönetim kurulundaki üye sayısı, yönetim kurulu üyelerinin ortaklık payı, yönetim kurulu üyelerinin bağımsız olup olmaması, yönetim kurulu başkanı ile (CEO) genel müdürün aynı olup olmaması (ikilik), bağımsız yöneticilerin oranı, yönetim kurulu toplantı sayısı, halka açıklık oranı ve firma yaşıdır. Finansal performans göstergeleri olarak da varlık büyüklüğü, öz kaynak büyüklüğü, vergi öncesi kar, varlık getiri oranı, özkaynak getiri oranı, varlık kalitesi, kaldıraç oranı, sermaye yeterlilik oranı, hisse başı kar ve z skoru olarak belirlenmiştir. Piyasa temelli oranlar olan fiyat kazanç oranı, Tobin Q değeri gibi değişkenler verilere ulaşma güçlüğünden ötürü hesaplanamamış ve çalışmaya dahil edilmemiştir. Çalışma 2015 yılı itibarıyla Türkiye ve Kazakistan ülkelerinde bankacılık faaliyetinde bulunan işletmeler üzerinde yapılmıştır.

Çalışmada Kazak ve Türk Bankalarının karşılaştırılabilmesi için Kazak Tengesi 31.12.2015 tarihindeki kurdan Türk lirasına çevrilmiştir. Ayrıca iki ülkeye ait vergi faktörleri farklı olacağından ötürü çalışmaya karlılık oranı olarak alınan varlık getiri oranı ve öz kaynak getiri oranı vergi öncesi kara göre hesaplanmıştır.

Çalışmadaki verilerin güvenilirliğini arttırmak amacıyla çalışma kapsamındaki tüm bankaların yıllık faaliyet raporları ve denetlenmiş yıllık mali tablolarından faydalanılmıştır. Bankaların kendi web sitesi dışında herhangi bir veri tabanından veri alınmamıştır.

Araştırmada korelasyon analizi yapılmış, iki ülkenin performanslarının karşılaştırılabilmesi ve anlamlı farklılıkların tespit edilebilmesi için de T-Testi yapılmıştır. Araştırmanın verileri sadece ilgili şirketlerin yıllık faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Yıllık faaliyet raporunu yayınlamayan şirketler çalışma kapsamına alınmamıştır.

4.2.Değişkenler

Çalışmada finansal performans oranları ve kurumsal yönetim göstergeleri analize tabi tutulmuştur.

Finansal Performans Göstergeleri

Finansal performans oranı olarak; Şirket Büyüklüğü, Sermaye Yeterlilik Oranı, Varlık Kalitesi, Kaldıraç Oranı, Karlılık Oranları ve Z Skoru kullanılmış ve bunlara ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

Şirket Büyüklüğü (Var, ÖzK, VÖK)

Şirket büyüklüğü bankaların aktif toplamının doğal logaritması şeklinde hesaplanmıştır. Toplam varlıkları daha büyük olan şirketlerin daha kurumsal bir yapıya sahip olması beklenmektedir. Ayrıca daha büyük şirketlerin uygun koşullarda kredi bulmasının daha kolay olması, finansal performans göstergesi olarak alınmasının temel nedenini oluşturmaktadır.

Çalışmada şirket büyüklüğünden farklı olarak özkaynak büyüklüğü ve vergi öncesi kar tutarı da performans ölçütleri arasına dahil edilmiştir.

Sermaye Yeterlilik Oranı (SYO)

Sermaye yeterlilik oranı Basel kriterlerinin önemli bir parçası ve bankaların riskliliğini ölçmeye yarayan önemli bir performans göstergesidir. Bu oranın yüksek çıkması beklenmektedir. Sermaye yeterlilik oranının yüksek olması bankanın riskliliğinin düştüğünü ve kalitenin arttığını ifade etmektedir. Her bankanın sermaye yeterlilik oranı yıllık faaliyet raporunda açıklanmaktadır.

Varlık Kalitesi (VKal)

Bankalar açısından bakıldığında varlık kalitesi finansal performans açısından çok önemli bir orandır. Varlık kalitesi bankaların takipte oldukları kredilerin toplam kredilere oranlanması ile tespit edilmektedir. Sonucun düşük çıkması istenmektedir. Bankalar tarafından varlık kalite oranı yıllık faaliyet raporunda açıklanmaktadır.

Kaldıraç Oranı (KO)

Basel III kriterlerine göre bankaların kaldıraç oranı sermaye oranlarını destekleyici nitelikte olan şeffaf, basit, anlaşılır ve risk bazlı olmayan kaldıraç oranını ifade etmektedir. Söz konusu oran birinci kuşak sermayenin (Ana Sermaye) belirli dönüşüm oranlarıyla dikkate alınmış bilanço dışı kalemler ve aktif toplamına bölünmesi suretiyle (Ana Sermaye / Aktifler + Bilanço Dışı Kalemler) tespit edilmektedir. Bu oran bankaların denetlenmiş yıllık finansal tablolarında ya da yıllık faaliyet raporlarında hesaplanmış olarak yer almaktadır.

Kârlılık Oranları (Vkar, Ökar; HBK)

Finansal hiyerarşi teorisine göre, fon ihtiyacı durumunda şirketler öncelikle içsel kaynaklara yönelmektedir. Bundan dolayı şirketin kârlılığı içsel kaynak kullanımı açısından çok önemlidir. Çalışmada kârlılık oranı olarak varlık kârlılığı, özkaynak kârlılığı ve hisse başına kâr oranları kullanılmıştır. Kârlılık oranları Türkiye ve Kazakistan bankalarına ait vergi faktöründeki farklılıkları ortadan kaldırmak amacıyla vergi öncesi kâra oranlanarak tespit edilmiştir. Buna göre varlık kârlılığı, vergi öncesi kârın toplam varlıklara bölünmesiyle; özkaynak kârlılığı, vergi öncesi kârın özkaynaklara bölünmesiyle; hisse başına kâr ise net kârın toplam hisse senedi sayısına bölünmesiyle hesaplanmıştır.

Z Skoru (Z)

Çalışmada risk göstergesi olarak kabul edilen z skoruna yer verilmiş ve aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

$Z \text{ skoru} = (\text{Varlık kârlılığı} + (\text{Öz kaynak}/\text{Varlıklar}))/\text{Varlık Karlılığının Standart Sapması}$

Kurumsal Yönetim Göstergeleri

Kurumsal yönetim göstergeleri; Firmanın Yaşı, Yönetim Kurulu Büyüklüğü, Yönetim Kurulu Toplantı Sayısı, Yönetim Kurulu Kompozisyonu, Bağımsız Yöneticilerin Oranı, CEO / Başkan İkiliği, Yönetici Sahipliği ve Firmanın Halka Açıklık Oranı olarak belirlenmiştir. Bu göstergeler aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır;

Firmanın Yaşı (Yaş)

Yaş değişkeni için bankanın kuruluş yılı esas alınmıştır. Şirketlerin yıllık faaliyet raporlarından kuruluş yılı esas alınarak tespit edilmiştir.

Yönetim Kurulu Büyüklüğü (YKB)

Yönetim kurulu, şirketin en üst organıdır ve kurumun stratejik kararlarında merkez bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı kurumsal yönetimin finansal performans üzerindeki etkisi önemli bir değişken olarak göz önüne alınmaktadır. Yönetim kurulu büyüklüğü değişkeni yönetim kurulu üye sayısı şeklinde ölçülmüştür.

Yönetim Kurulu Toplantı Sayısı (YKTS)

Şirketin yönetim kurulu toplantı sayısının fazla olması, yapılan toplantının sıklığı kurulun etkililiğinde önemli bir faktör olmaktadır. Yönetim kurulundaki toplantı sayısının artmasının bankanın finansal performansını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Yönetim Kurulu Kompozisyonu (YKK)

Bağımsız yöneticilerin şirketteki varlığı, şirketin daha etkili bir şekilde izlendiğine dair piyasalara sinyal vermekte ve bu nedenle fon sağlayıcılar şirketin daha fazla kredi değerine sahip olduğunu düşünmektedir. Bu sayede borç finansmanı yoluyla uzun dönemli fonlarını artırmak şirket için daha kolay olmaktadır. Yönetim kurulu kompozisyonu değişkeni, yönetim kurulundaki bağımsız yöneticilerin sayısı ile temsil edilmektedir.

Bağımsız Yöneticilerin Oranı (BYO)

Bağımsız yöneticilerin oranı yönetim kurulundaki bağımsız yönetici sayısının, yönetim kurulundaki toplam yönetici sayısına oranlanmasıyla tespit edilmiştir.

CEO/Başkan İkililiği (İKİ)

Bir şirketin CEO'su (genel müdürü) aynı zamanda yönetim kurulu başkanı ise aracılık problemini (agency problem) doğurabilmektedir. CEO'nun daha fazla kontrol yetkisinin olması, yönetsel fırsatçı bir davranışa neden olabilmektedir. CEO/Başkan ikililiği değişkeninin finansal performans ile negatif bir ilişki içerisinde olması beklenmektedir. CEO/Başkan değişkeni için kukla değişken kullanılmış eğer bir şirketin CEO'su aynı zamanda Yönetim Kurulu başkanı ise 1, değilse 0 verilmiştir.

Yönetici Sahipliği (YS)

Yönetim kurulundaki üyelerin şirket hissedarı olmasının, şirketin daha iyi yönetilmesine ve karlılığının artmasına neden olması beklenmektedir.

Halka Açıklık Oranı (HAO)

Şirketin halka açıklık oranının artması kamuya hesap verme yükümlülüğünü artıracığından şirketlerin daha şeffaf olması ve bu durumun şirketin finansal performansını olumlu etkilemesi beklenmektedir.

4.3.Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmanın amacına göre oluşturulan hipotezler aşağıda belirtilmiştir:

H₁: Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların finansal performans göstergeleri ile kurumsal yönetim göstergeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Kazakistan'da faaliyet gösteren bankaların finansal performans göstergeleri ile kurumsal yönetim değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların finansal performans göstergeleri Kazakistan'da faaliyet gösteren bankaların finansal performans göstergelerinden anlamlı şekilde büyüktür.

H₄: Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların kurumsal yönetim göstergeleri Kazakistan'da faaliyet gösteren bankaların finansal performans göstergelerinden anlamlı şekilde büyüktür.

5. BULGULAR

Türkiye’de faaliyet gösteren 47 bankadan, TMSF’ye devreden Bank Asya, faaliyeti kendi isteği ile durdurulan Adabank, Türkiye’deki faaliyetlerine yönelik ayrı bir faaliyet raporu düzenlemeyen veya 2015 yılına ait faaliyet raporu bulunamayan Intesa Sanpaolo S.p.A., JPMorgan Chase Bank N.A., The Royal Bank of Scotland Plc. Bankaları kapsam dışında tutulmuştur.

Kazak bankalarında ise Al-Hilal Islamic Bank JSC, SB Kazakhstan-Ziraat International Bank JSC, Bank Kassa Nova JSC, SB "Bank of China in Kazakhstan JSC bankaları kazakistandaki faaliyetlerinden ötürü ayrı bir rapor düzenlemediği için, SB "RBS (Kazakhstan)", JSC, BankPozitiv Kazakhstan Subsidiary bank of Bank Hapoalim B.M. JSC, bankaları başka bankalar tarafından satın alındığı ve 2015 yılına ait finansal tabloları olmadığı için, Commercial and Industrial Bank of China in Almaty JSC ise 2015 yılına ait finansal tablolarına ulaşamadığı için çalışmaya dahil edilememiştir.

Kazak ve Türk bankalarına ait finansal performans göstergeleri ve kurumsal yönetim göstergeleri ile t-testi sonuçları aşağıda verilmiştir (Tablo 4). Bankaların finansal performans ve kurumsal yönetim göstergelerinde anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla t-testi yapılmıştır. T-testine Kazak bankalarına ait veri eksikliğinden ötürü kaldırılacak oranı ve yönetim kurulu toplantı sayıları dâhil edilememiştir. Bu verilere göre Türk bankalarının Varlık toplamı, Özkaynak toplamı, Özkaynak karlılığı, yaşı, yönetim kurulu büyüklüğü ve bağımsız yönetici sayısı Kazak bankalarınınkine göre anlamlı bir şekilde büyüktür.

Türk bankalarına bakıldığında sadece bir bankanın (Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.) icra kurulu başkanı ile (CEO) yönetim kurulu başkanının aynı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, Türk ve Kazak bankalarının içerisinde CEO Yönetim kurulu başkanı ikililiği tespit edilmemiştir. Kazak bankalarının tamamında şirketin icra kurulu başkanı (CEO) ile yönetim kurulu başkanı farklı kişilerden oluşmuş olup bir ikilik söz konusu değildir.

35 Kazak bankasından sadece 13 tanesinin 2015 yılına ait yıllık faaliyet raporu düzenlediği tespit edilmiştir ve bu 13 bankanın da sadece 10 tanesi faaliyet raporlarında yönetim kurulu toplantılarına yer vermiştir. 25 bankaya ait yönetim kurulu toplantı sayılarına ulaşılammıştır.

Tablo 4: Türk ve Kazak Bankalarına ait Göstergeler ve T- Testi Sonuçları

	Türk Banka İstatistikleri (N=42)			Kazak Banka İstatistikleri (N=28)			T- değeri		
	Ort	Std. Sap	Min	Maks	Ort	Std. Sap		Min	Maks
Var	63.450.658	96.010.680	79216	43.811.453	7.467.16	10.606.847	52.325	43.811.453	3422*
ÖzK	6.885.085	10.455.559	45.000	45.571381	741.231	1.009.080	37.358	45.571381	3.439*
VÖK	903.001	1.658.281	-261.906	13.103.132	1.084.52	2.579.068	-392.675	13.103.132	-,339
SYO	32,09	43,07	12,80	87	26,09	21,7	8,5	87	,663
VKal	7,61	19,28	0	61,32	11,12	13,8	0	61,32	-,805
VKar	0,016	0,024	-,076	,078	0,02	0,02	-,028	,117	-,627
ÖKar	0,089	0,129	-,410	,551	0,02	0,02	-,028	,117	2,74*
HBK	0,184	0,379	-,004	1,852	4,11	12,39	-15,99	55,28	-1,647
Z	10,08	11,11	1,828	39,601	7,11	7,23	2,171	27,853	1,283
Yaş	42,75	33,43	2	152	18,67	7,40	2	32	3,669*
YKB	8,58	2,86	3	14	5,96	2,51	3	12	3,853*
YKK	3,03	0,810	1	5	66,60	1,20	0	5	4,102*
BYO	0,34	0,138	0	,75	1,93	0,188	0	,750	45,568
İki	0,03	0,167	0	1	0,34	0	0	0	0,845
YS	1,04	4,72	0	28	5,78	19,55	0	90,90	-1,444
HAO	9,33	16,89	0	51,1	3,52	8,06	0	27,45	1,748

*p<005

Aşağıda yer alan Tablo 5'deki korelasyon ilişkileri incelendiğinde; Türk bankalarına ait finansal performans göstergelerinden varlıklar ile özkaynaklar, vergi öncesi kar ve hisse başı kar arasında anlamlı bir ilişki vardır. Aynı şekilde özkaynaklar ile vergi öncesi kar ve hisse başı kar arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki söz konusudur. Kurumsal yönetim göstergeleri arasındaki korelasyon ilişkilerine bakıldığında, en güçlü ilişkinin bağımsız üye sayısı ile yönetim kurulu büyüklüğü arasında olduğu görülmektedir.

Türk bankalarına ait finansal performans göstergeleri ile kurumsal yönetim göstergeleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde; yaş ile finansal performans göstergeleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu, yönetim kurulu büyüklüğü ile finansal performans göstergeleri arasında anlamlı ve orta düzeyde pozitif ve negatif ilişkiler olduğu, bağımsız üye sayısı ile finansal performans göstergeleri arasında anlamlı ve pozitif veya negatif ilişki olduğu, son olarak da bankaların halka açıklık oranı ile finansal performans göstergeleri arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Yönetim kurulu başkanı ve CEO'nun aynı olması (ikilik) durumu her iki ülke için de söz konusu olmadığından ötürü tüm değer sıfır çıkmış ve korelasyon analizinde aykırı değer olduğu için analize tabi tutulmamıştır.

Kazak bankalarına ait kurumsal yönetim göstergelerinden yönetim kurulu toplantı sayılarına faaliyet raporlarının eksikliğinden ötürü yer verilememiştir. Ayrıca Kazak bankalarına ait çok sayıda veri kaybının olması, bankaların faaliyet raporunun düzenlenmemesi ve düzenlenen faaliyet raporundan da eksik bilgilerin verilmesi kurumsal yönetim göstergeleri ile finansal performans arasında güvenilir bir şekilde ilişki bulunmasını güçleştirmiştir.

Tablo 6'da yer alan Kazak bankalarının göstergeleri arasındaki korelasyon ilişkilerine bakıldığında; finansal performans göstergeleri arasında en yüksek ilişkinin varlık karlılığı ile özkaynak karlılığı arasında olduğu, varlıklar ve özkaynaklar arasında da Türk bankalarında olduğu gibi yüksek bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Z skoru ile sermaye yeterlilik oranı arasında da güçlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Kurumsal yönetim göstergeleri arasındaki ilişkiye bakıldığında ise tek anlamlı ilişkinin yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısı ile bağımsız üye oranı arasında olduğu tespit edilmiştir. Finansal performans göstergeleri ile kurumsal yönetim göstergeleri arasındaki ilişkiye bakıldığında varlıklar ve özkaynaklar ile bağımsız üye sayısı ve bağımsız üye oranı arasında pozitif, sermaye yeterlilik oranı ile bağımsız yönetici sayısı arasında negatif, Z skoru ile bağımsız yönetici sayısı arasında negatif, yönetim kurulu üyelerinin sahip olduğu ortaklık payını temsil eden yönetsel sahiplik ile pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5: Türk Bankalarına Ait Finansal Performans ve Kurumsal Yönetim Göstergeleri Arasındaki Korelasyon İlişkileri

	Var	ÖzK	VÖK	SYO	VKal	KO	VKar	ÖKar	HBK	Z	Yaş	YKB	YKTS	YKK	BYO	İki	YS	HAO		
Var	1										,659**	,457**	-,014	,438**	-,068	-,103	-,116	,586**		
ÖzK	,978**	1									,686**	,432**	-,017	,390*	-,051	-,099	-,113	,602**		
VÖK	,958**	,957**	1								,729**	,389*	,167	,370*	-,056	-,085	-,097	,535**		
SYO	-,265	-,225	-,210	1							-,244	-,443**	-,138	-,352*	,188	-,057	-,065	-,150		
Vkal	-,161	-,161	-,143	-,308	1						-,112	-,133	,082	-,011	,283	-,044	-,053	,028		
KO	-,260	-,183	-,188	,851**	,175	1					-,151	-,433**	-,187	-,388*	,031	-,026	-,051	-,210		
Vkar	-,056	-,009	,021	,521**	,177	,580**	1				,017	-,315	,133	-,184	-,012	,006	,058	,012		
ÖKar	,227	,214	,271	-,071	-,103	-,099	,556**	1			,178	,110	,131	,022	-,170	,032	,086	,157		
HBK	,456**	,438**	,528**	-,146	-,090	,0147	,026	,189	1		,424*	,302	,246	,138	-,167	-,081	-,100	,381*		
Z	-,304	-,221	-,220	,808**	-,387*	,874**	,724*	-,076	-,152	1	-,167	-,499**	-,015	-,332*	,082	-,051	-,012	-,164		
Yaş											1									
YKB											,412*	1								
YKTS											,367*	,131	1							
YKK											,487**	,523**	,151	1						
BYO											,052	-,240	,153	,190	1					
İki											-,014	-,155	,069	-,006	,195	1				
YS											-,166	-,058	-,108	-,029	-,042	-,038	1			
HAO											,398	,256	,100	,162	-,038	-,085	-,114	1		
*0,05 anlamlılık düzeyi																				
**0,01 anlamlılık düzeyi																				

Tablo 6: Kazak Bankalarına Ait Finansal Performans ve Kurumsal Yönetim Göstergeleri Arasındaki Korelasyon İlişkileri

	Var	ÖzK	VÖK	SYO	VKal	VKar	ÖKar	HBK	Z	Yaş	YKB	YKK	BYO	YS	HAO
Var	1									,377	,094	,468*	,438*	-,200	,030
ÖzK	,940**	1								,292	,041	,533**	,498**	-,197	,022
VÖK	,557**	,764**	1							,242	-,006	,393*	,344	-,119	-,021
SYO	-,318	-,218	,004	1						-,374	-,333	-,420*	-,308	,250	-,187
Vkal	-,222	-,216	-,110	,634	1					,164	-,061	-,153	-,184	,071	-,037
Vkar	-,143	-,001	,324	,457*	-,089	1				-,165	-,292	-,217	-,070	,179	-,138
Ökar	-,143	-,001	,324	,457*	-,089	1,00**	1			-,165	-,292	-,217	-,070	,179	-,138
HBK	-,130	-,066	,073	,534**	-,194	,497**	,497**	1		,438*	-,302	-,276	-,113	-,093	-,103
Z	-,328	-,249	-,061	,903**	,402*	,440*	,440*	,435*	1	-,191	-,280	-,383*	-,328	,470*	-,120
Yaş										1					
YKB.										,216	1				
YKK										,100	,277	1			
BYO										,012	-,261	,822**	1		
YS										,210	,023	-,151	-,174	1	
HAO										,123	,011	-,084	-,111	-,040	1
*0,05 anlamlılık düzeyi															
**0,01 anlamlılık düzeyi															

6. SONUÇ

Çalışmada Türkiye ve Kazakistan'da faaliyet gösteren bankaların finansal performans ve kurumsal yönetim göstergeleri karşılaştırılmış ve de ayrıca sözkonusu değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Kazakistan'da faaliyet gösteren bankaların finansal performans göstergeleri ile kurumsal yönetim göstergeleri karşılaştırıldığında varlık karlılığı ile halka açıklık oranı arasında pozitif; özkaynak karlılığı ile CEO/Başkan ikiliği arasında pozitif; varlık kalitesi ile yönetim kurulu toplantı sayısı arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Genel olarak analiz sonuçlarına bakıldığında finansal performans göstergelerinin çoğunun kurumsal yönetim göstergeleriyle ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sonucunda Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların bazı finansal performans ve kurumsal yönetim göstergelerinin Kazakistan bankalarının göstergelerinden anlamlı şekilde büyük olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'deki bankaların Kazakistan'da faaliyet gösteren bankalara göre daha yüksek finansal performans ortaya koydukları ve kurumsal yönetim açısından daha iyi konumda oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca, yapılan çalışma sonucunda; Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların finansal performans göstergelerinden işletmenin büyüklüğü ile yönetim kurulu büyüklüğü, halka açıklık oranı ve firma yaşı arasında pozitif; varlık karlılığı ile yönetim kurulu büyüklüğü arasında negatif, yönetim kurulu toplantı sayısı ile arasında pozitif; özkaynak karlılığı ile yönetim kurulu toplantı sayısı arasında pozitif; finansal kaldıraç oranı ve varlık kalitesi ile yönetim kurulu büyüklüğü arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre sadece sermaye yeterlilik oranı ile diğer kurumsal yönetim göstergeleri arasında herhangi bir anlamlı ilişki tespit edilememiştir. Genel itibarıyla bakıldığında Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların finansal performans göstergeleri ile kurumsal yönetim göstergeleri arasında pozitif bir ilişkinin varlığı söz konusudur.

Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların lehine çıkmasının birden fazla nedeni bulunabilmektedir. Bunların başlıcaları, Kazakistan'da 2015 yılında ciddi bir devalüasyonun olması ve fiyatların varlıklar karşısındaki değerinin ciddi şekilde erimesi, Kazakistan ekonomisinin 2015 yılında ciddi bozulmalar göstermesi, Kazakistan finansal piyasalarının Türkiye'ye oranla daha az gelişmiş olması, Kazakistan gölge piyasalarının varlığının Türkiye'dekinden daha fazla olması gibi nedenler finansal performans sonuçlarının ve kurumsal yönetim göstergelerinin Türkiye lehine sonuçlar çıkmasının başlıca nedenleri olarak gösterilebilmektedir. Ayrıca Kazakistan bankalarına ait verilerin azlığı bankaların faaliyet raporu düzenlememesi gibi nedenlerde Kazakistan bankalarına ait analizlerin güvenilirliğini de etkilemektedir.

İlerleyen çalışmalarda tüm Afro Avrasya ülkeleri dahil edilerek kurumsal yönetim ve finansal performans göstergeleri arasındaki ilişkiye bakılabilir ve Türkiye ile karşılaştırma yapılarak farklılıkların nelerden kaynaklandığı tespit edilebilir.

KAYNAKÇA

- Aghabaki, M., (2014), “Kurumsal Yönetim İlkeleri ile Firma Değeri ve Hisse Senedi Getiri Oranı Arasındaki İlişkisi: İMKB’de Bir Uygulama”, **Atatürk Üniversitesi SBE**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Erzurum.
- Atamer, M., (2009), “Halka Açık Anonim Şirketlerde Kurumsal Yönetim ve Doğrudan Yabancı Yatırımlar Açısından Değerlendirilmesi”, **T.C. Hazine Müsteşarlığı**, Uzmanlık Tezi.
- Aygün, M. ve S. İç, (2010), “Genel Müdürün Aynı Zamanda Yönetim Kurulu Üyesi Olması Firma Performansını Etkiler mi? , **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:47.
- Aygün, M., Taşdemir, A. ve E. Çavdar, (2010), “Banka Performansı Üzerinde Yönetim Kurulu Büyüklüğünün Etkisi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt:24, Sayı:3.
- Aysan, Mustafa A., (2007), “Muhasebe ve Kurumsal Yönetim”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:35.
- Beycan, M.(2013), “Kurumsal Yönetim ve Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkileri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Doktora Tezi**, İzmir.
- Cebeci,G. ve İ.G., Özbilgin (2015), “Borsa İstanbul Bilişim Endeksinde Yer Alan Şirketlerin Kurumsal Yönetim ve Finansal Performans Açısından Değerlendirilmesi”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:2, Sayı: 4.
- Dinç, E. ve H. Abdioğlu, (2009), “İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB 100 Şirketleri Üzerinde Ampirik Bir Çalışma”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 12(21).
- Johannesson, J., Palona, I., Guillen, J.F.S., ve M. Fock, (2012), “UK, Russia, Kazakhstan And Cyprus Governance Compared”, **Corporate Governance: The International Journal Of Business in Society**, Cilt:12, Sayı:2.
- Kara, A., ve O., Yeşilot, (2010), **Avrasya’nın Yükselen Yıldızı Kazakistan**, İstanbul Ticaret Odası Yayın No:2010-91.
- Kurnaz, N. ve T., Çetinoğlu, (2010), **İç Denetim Güncel Yaklaşımlar**, 1. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Moldasheva, G., (2015), “Corporate Governance Practices In Emergign Markets: Evidence From KAzakhstan Financial System”, **Corporate Ownership & Control**, Cilt: 13, Sayı:1
- National Bank of the Republic of Kazakhstan, (2016), “**Annual Report**”.
- Ordabayeva, A., (2007), “Kazakistan ve Türkiye Bankacılık Sisteminin Karşılaştırmalı Analizi”, **ANKARA Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi**.
- Pamukçu, F., (2011), “Finansal Raporlama İle Kamuyu Aydınlatma Ve Şeffaflıkta Kurumsal Yönetimin Önemi”, **Muhasebe Finansman Dergisi**, Sayı:50.
- SPK, Kurumsal Yönetim Tebliği, (2014), <http://www.spk.gov.tr/apps/Mevzuat/> (05.10.2016).
- Şahin, O., (2011), “Risk Management For Banks: Evidence From Banks of Kazakhstan”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:14, No:1.

Şengül E.D. ve A. Özbek, S. Püskül, (2011), “İMKB Kurumsal Yönetim Endeksindeki Şirketlerin Yönetim Kurulu Yapısı ve İşletme Performansının Değerlendirilmesi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 31.

Turan, Ü. ve N. Bayyurt, (2013), “Kurumsal Yönetim, Mülkiyet Yapısı ve Performans”, **Finans Politik & Ekonomik Yorumlar**, Cilt, 50, Sayı: 585.

TÜSİAD-Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği, (2002), “Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi”, **TÜSİAD**, Aralık 2002.

Ülgen, H ve Mirze, S.K, (2007), “**İşletmelerde Stratejik Yönetim**”, Beta Yayınları, İstanbul.

Yıldız, F. ve M., Doğan, (2012), “Genel Müdürün Yönetim Kurulu Üyesi Olması Halinin Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı Firmalarının Performansına Etkisi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:17, Sayı:2.

Zhussupova, Z. , Onyusheva I. ve U. Baizyldayeva, (2016), “Corporate Governance and Firm Value of Kazakhstani Companies in the Conditions of Sanctions Against the Russian Federation”, **Proceedings of the European Conference on Management, Leadership & Governance**.

İnternet Kaynakları

http://www3.weforum.org/docs/GCR20162017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf (06.10.2015)

http://www.nationalbank.kz/cont/Annual%20Report_2015_3.pdf , (06.10.2016).

<http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=6778> (06.10.2016)

<http://www.tbb.org.tr> (erişim tarihi: 07.03.2017)

<http://www.spk.gov.tr/apps/Mevzuat/> (08.10.2016)

<http://www.worldbank.org/en/country/kazakhstan> (07.10.2016)

<http://www.nationalbank.kz/?docid=671&switch=english> (07.10.2016)

http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSSGG/14650tbs_temel_gostergeler_raporu_eylul_2015.pdf (07.10.2016).